

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code : 

|   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|
| 1 | 1 | 3 | 1 | 2 |
|---|---|---|---|---|

Exam. Code : 

|   |   |   |   |
|---|---|---|---|
| 5 | 0 | 0 | 4 |
|---|---|---|---|

**Bachelor of Arts (FYUP) 4<sup>th</sup> Semester**  
**(2056)**

**SOCIOLOGY (In all Mediums)**

**Paper : Methods & Techniques of Social Research**

**Time Allowed : 3 Hours]**

**[Maximum Marks : 90**

**Note :-** (1) Attempt **five** questions in all. Candidates are requested to attempt **one** question each from Units-II-V. Unit-I is compulsory.

(2) For private candidates, who have not been assessed earlier for internal assessment, the marks secured by them in theory paper will proportionately be increased to maximum marks of the paper in lieu of internal assessment.

**UNIT—I**

1. Attempt any **five** and answer in **25 to 30** words each :

(1) What is Social Research ?

(2) Two features of scientific methods



- (3) Objectivity
- (4) Difference between Population and Census
- (5) Multi-Stage Sampling
- (6) Sampling Design
- (7) Difference between Covert and Overt
- (8) Quasi-participant
- (9) Levels of measurement
- (10) Formula of mean
- (11) Empirical relationship mean, median mode
- (12) What is Median ? 9×2=18

### UNIT—II

- 2. What are Scientific methods? How does it work and why is it important in research? 18
- 3. Describe the stages in formulating and testing a social research hypothesis. 18

### UNIT—III

- 4. Critically evaluate the Sampling techniques used in research in detail. 18
- 5. Write a note on the difference between probability and non-probability sampling. 18



## UNIT—IV

6. Explain the concept of interview and write its types in research in detail. 18

7. What is a Case Study? Discuss its types in detail. 18

## UNIT—V

8. What do you mean by measurement ? Discuss its level in detail. 18

9. Discuss the importance of measures of central tendency and how to find it in detail. 18

### (हिन्दी माध्यम)

**नोट :-** (1) कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। उम्मीदवारों से अनुरोध है कि वे यूनिट—II से V तक में से एक—एक प्रश्न हल करें। यूनिट—I अनिवार्य है।

(2) निजी उम्मीदवारों के लिए, जिनका पहले आंतरिक मूल्यांकन नहीं किया गया है, सिद्धांत प्रश्नपत्र में उनके द्वारा प्राप्त अंकों को आंतरिक मूल्यांकन के स्थान पर प्रश्नपत्र के अधिकतम अंकों तक आनुपातिक रूप से बढ़ाया जाएगा।

### यूनिट—I

1. किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर 25 से 30 शब्दों में दीजिए :

(1) सामाजिक अनुसंधान क्या है?



- (2) वैज्ञानिक विधियों की दो विशेषताएँ
- (3) वस्तुनिष्ठता
- (4) जनसंख्या और जनगणना में अंतर
- (5) बहु-स्तरीय नमूनाकरण
- (6) नमूनाकरण डिजाइन
- (7) गुप्त और प्रत्यक्ष नमूनाकरण में अंतर
- (8) अर्ध-सहभागी नमूनाकरण
- (9) मापन के स्तर
- (10) माध्य का सूत्र
- (11) माध्य, माध्यिका और बहुलक के बीच अनुभवजन्य संबंध
- (12) माध्यिका क्या है? 9×2=18

### यूनिट-II

2. वैज्ञानिक विधियाँ क्या हैं? यह कैसे काम करती हैं और अनुसंधान में इनका महत्व क्यों है? 18
3. सामाजिक अनुसंधान परिकल्पना के निर्माण और परीक्षण के चरणों का वर्णन कीजिए। 18

### यूनिट-III

4. अनुसंधान में प्रयुक्त नमूनाकरण तकनीकों का विस्तृत आलोचनात्मक मूल्यांकन कीजिए। 18
5. प्रायिकता और अप्रायिकता नमूनाकरण के अंतर पर एक टिप्पणी लिखिए। 18



## ਯੂਨਿਟ-IV

6. ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਕੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ ਔਰ ਸ਼ੋਧ ਮੈਂ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਲਿਖਿਏ। 18
7. ਕੇਸ ਸਟਡੀ ਕਯਾ ਹੈ? ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18

## ਯੂਨਿਟ-V

8. ਮਾਪਨ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ? ਇਸਕੇ ਸ਼ਤਰੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18
9. ਕੇਂਦਰੀਯ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿ ਕੇ ਮਾਪੀ ਕੇ ਮਹਤਵ ਔਰ ਇਸੇ ਪਤਾ ਕਰਨੇ ਕੇ ਤਰੀਕੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18

## (ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ II-V ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ-I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- (2) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਆਕਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਿਊਰੀ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਪਰ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

## ਯੂਨਿਟ-I

1. ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 25 ਤੋਂ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
  - (1) ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਕੀ ਹੈ ?
  - (2) ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ



- (3) ਉਦੇਸ਼ਕਤਾ
- (4) ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
- (5) ਬਹੁ-ਪੜਾਅ ਸੈਂਪਲਿੰਗ
- (6) ਸੈਂਪਲਿੰਗ ਡਿਜ਼ਾਈਨ
- (7) ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਮੂਨਾਕਰਣ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ
- (8) ਅਰਧ-ਭਾਗੀਦਾਰ ਨਮੂਨਾਕਰਣ
- (9) ਮਾਪ ਦੇ ਪੱਧਰ
- (10) ਔਸਤ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ
- (11) ਔਸਤ, ਮੱਧਮਾਨ ਅਤੇ ਮੋਡ ਵਿਚਕਾਰ ਅਨੁਭਵੀ ਸਬੰਧ
- (12) ਮੱਧਮਾਨ ਕੀ ਹੈ ?

9×2=18

### ਯੂਨਿਟ-II

2. ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਕੀ ਹਨ ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ ? 18
3. ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 18

### ਯੂਨਿਟ-III

4. ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੈਂਪਲਿੰਗ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18
5. ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੈਂਪਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18



#### ਯੂਨਿਟ-IV

6. ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 18
7. ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

#### ਯੂਨਿਟ-V

8. ਮਾਪ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਪੱਧਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
9. ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਪਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭਣਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18